

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

המדת ימים

HEMDAT YAMIM

פרשת השבוע בא תשפ"ג

שני סיפורי יציאת מצרים (חלק ב')

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

למרות שסיפור יציאת מצרים (עד המכות) מופיע כבר בפרשת שמות, כל הסיפור מתחיל מחדש בפרשת וארא (עיינו בדברינו לפרשת וארא תשפ"ג). באופן מפתיע, גם הפרשיות המרכיבות את פרק ו' בספר שמות, מתחילות בביטוי "וַיִּצְדָּק" (בפסוקים ב, י, יג, כט), לעומת "וַיִּלְאֲמַר" (שלושים ושלוש פעמים) המופיע כמעט בכל הפרשיות האחרות, בחצי הראשון של ספר שמות (א-יח). בתחילת פרשת וארא מופיעה שוב הברית עם האבות ושמיעת נאקת בני ישראל, הגורמת לזכירת הברית: "וַיִּגַּם אֲנִי שְׂמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרַיִם מֵעַבְדֵי אֱתָם וְאָזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי" (שמות ו' ה). משה נשלח אל בני ישראל והוא מדבר עמם:

"וַיִּצְדָּק מֹשֶׁה פֶּן אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ותגובת העם: "וְלֹא שָׁמְעוּ אֶל מֹשֶׁה מְקַצֵּר רוּחַ וּמְעַבְדָּה קָשָׁה" (שם ט).

התגובה בסיפור הראשון הייתה שונה לחלוטין: "וַיִּצְמְצְמוּ הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ פִּי פֶקֶד יְקֹנֵק אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכִי רָאָה אֶת עֲנִיָּם וַיִּקְדּוּ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ" (ד' לא). גם בפרשתנו משה נשלח גם אל פרעה: "וַיִּצְדָּק יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: בֹּא דַבֵּר אֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּשְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶצוֹ". לפי המסופר משה איננו הולך מיד אל פרעה, אלא מתווכח עם הקב"ה: "וַיִּצְדָּק מֹשֶׁה לִפְנֵי יְקֹנֵק לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעֲה וְאֲנִי עָרַל שְׂפֹתַיִם" (וי' יב), בשונה מהסיפור הראשון שם, משה הלך אל פרעה ותגובתו הייתה הכבדת השעבוד והלחץ של הנוגשים. שוב נזכיר כי גם בפסוקים אלה (בסיפור השני) המילה המנחה היא: **דַּבֵּר**, כמודגש (עיינו עוד שם גם בפסוק יג).

מיד אחר כך (בפרק ו'), הכתוב מונה שוב את בני יעקב היורדים מצרימה, מראובן ועד לוי, ונעצר כאשר הוא מגיע אל משה ואהרן. כאן הכתוב חוזר אל המילה המנחה ומסכם: "וְהוּא אֶהְרֵן וּמֹשֶׁה אֲשֶׁר אָמַר יְקֹנֵק לָהֶם הוֹצִיאֵם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם עַל צְבָאָתָם: הֵם הַמְדַבְּרִים אֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הוּא מֹשֶׁה וְאֶהְרֵן: וַיְהִי בַיּוֹם הַדָּבָר יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: וַיִּצְדָּק יְקֹנֵק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר אֲנִי יְקֹנֵק דַּבֵּר אֶל פְּרַעֲה מֶלֶךְ מִצְרַיִם אֶת פֶּל אֲשֶׁר אֲנִי דַבֵּר אֵלֶיךָ" (וי' כו – כט).

בפרשיה הבאה (פרק ז') נפסק השימוש בדיבור וחוזר השימוש ב"וַיִּלְאֲמַר". בפגישה עם פרעה גם המטה, שבו עושים את האותות והמופתים, חוזר למרכז הבמה (וי' ח ואילך וגם בהמשך במכות מצרים). זהו ההמשך הישיר של המפגש של משה עם הקב"ה ליד הסנה, וקבלת האותות והמופתים שם. בעקבות הרמב"ם נציע עתה הסבר ותשובות לכל השאלות.

בי"ד החזקה" מובא הכלל הבא: "משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלט וכשופ, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו... ומנין שמעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי, שנאמר: הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם, מכלל, שקודם דבר זה לא האמינו בו נאמנות שהיא עומדת לעולם, אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה" (יסודי התורה פ"ח ה"א). הרמב"ם מחלק חילוק יסודי בין רמת אמונה שמבוססת על אותות ומופתים, לבין אמונה המבוססת על הקשבה לדיבור האלקי. אם כך, נציע כי "אין מוקדם ומאוחר בתורה". בפגישה הראשונה, המתוארת בפרק ו', בה דיבר הקב"ה עם משה ושלח אותו לדבר עם בני ישראל ועם פרעה, העם נדרש להגיע, כבר במצרים, לרמת אמונה של הקשבה ל**דבר** ד'. שלחות זו קדמה (יתכן אפילו בשנים רבות) למפגש ליד הסנה. משה ניסה לדבר עם בני ישראל, אבל הם לא היו מסוגלים להקשיב, לכן משה גם לא פנה אל פרעה בגלל היקל וחומר: "וַיִּצְדָּק מֹשֶׁה לִפְנֵי יְקֹנֵק לֵאמֹר הֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שָׁמְעוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמְעֵנִי פְרַעֲה וְאֲנִי עָרַל שְׂפֹתַיִם" (וי' יב). סיפור זה מופיע בפרק ו' בפרשת וארא הוא עומד בפני עצמו, ולכן המילה המנחה היא **דַּבֵּר**. פגישה זו מכונה במעמד הסנה **גַּם מֵאֵז דַּבְּרָךְ אֶל עַבְדְּךָ** (ד' ט). זה סיפור יציאת מצרים הראשון, שלא צלח.

החל מפרק ז' ולאורך פרשיות וארא-בא-ובשלח, התורה חוזרת לבאר את הסיפור השני שבו העם התקדם, לפי השלבים: בזמן יציאת מצרים ועד לקריעת ים סוף רמת האמונה הייתה מבוססת על אותות ומופתים, העם הגיע למדרגה הנכספת החל ממעמד הר סיני, אחרי שמיעת "אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר" (י"ט ו) באמצעות עשרת ה**דברות**.

גם בדורנו - דור הגאולה, נתקדם בסבלנות שלב אחר שלב, ולא ננסה לקצר את הדרך.

הבה נתפלל כי גם אנו נזכה להגיע למדרגת "הַדְּבָרִים מְקֻשְׁבִּים לְקוֹלְךָ" (שיר השירים ח' ג). בינתיים נשתדל להקשיב לדבר ד', נקשיב זה לזה, ומתוך חיבורים אלה נזכה שגם הקב"ה יקשיב לתפילותינו ויצליח דרכנו בראשית צמיחת גאולתנו.

לעילוי זשבת

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד

הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	מר משה וסרצוג כ" בתשרי תשפ"א	פרופ' ישראל אהרוני י"ד בכסלו תשפ"ג	הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב
מרת לאה מאיר כ"ז בניסן תשפ"ב	גב' צפורה בת יונה דונייר נלב"ע י"ב אדר א'	מר יצחק טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	מר שמואל וגב' אסתר שמש י"ז בסיוון / כ' באב
בלהה בת ישראל מרמורש ז"ל א' מנחם אב תשפ"א	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל ט"ז בכסלו / אלול תש"ף
חיים לייב בן מיכאל קרייסל ב' שבט	הרב ראובן וחיה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויעב כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט
לע"נ נפתלי בן שלמה מרמורש ז"ל כ"ז כסלו תשפ"ב	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	חיים לייב בן מיכאל קרייסל ז"ל נלב"ע ב' שבט	גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 Bruriya St., Jerusalem

Tel: 02-5371485 info@eretzhemdah.org WWW.ERETZHEMDAH.ORG

חֲמַדַּת הַשַּׁבָּת

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית מורנו מבית 'ארץ חמדה'

האם משחקים וצעצועים הם מוקצה?

בשבועות אלו אנו עוסקים בגדרי מוקצה מחמת גופו. כפי שלמדנו, כלולה בהגדרת 'מוקצה מחמת גופו' חפצים שאינם כלים ואינם אוכל.

אחת השאלות שעסקנו בהן לא מעט היא השאלה של מהו 'כלי'. האם עלה של צמח שניתן לסמן בו מיקום בספר מוגדר כ'כלי'? האם שבר מכלי שניתן להשתמש בו כמעצור לדלת הוא 'כלי'? בשאלות אלו עסקנו בעבר. על פניו חלק מהגדרת 'כלי' היא השימושיות שלו. הכלי אמור לתפקד באופן שמקל על חייו באופן כלשהו. לכן אנו מחפשים את הפונקציונליות שלו.

שאלת השימושיות, הפונקציונליות, והתועלת עומדת למבחן בהקשר מעט מפתיע.

במדרש איכה רבה נאמר שבעיר טור שמעון היו נותנים הרבה צדקה, אך העיר נחרבה בגלל ששיחקו בו בכדור בשבת. לפני שנשתומם על חומרת העונש, יש לשאול שאלה בסיסית יותר: מדוע הגיע להם עונש על המשחק בכדור כלל? איזה איסור יש במשחק בכדור בשבת?

רבי אליעזר מורמייזא, מראשוני אשכנז שנמנה על חסידי אשכנז בתקופתו, בספרו 'הרוקח', מצטט מדרש הדורש את תחילת פרשת ויקהל (שמות לה). הפרשה פותחת "ויקהל משה את כל עדת ישראל", ומשה מיד מתחיל לצוות על השבת. על פי מדרש זה משה רומז לכך ששבת קודש ניתנה ללימוד תורה. אנשים אינם יוצאים לעבוד, וכך נוצרת מסגרת זמן בשבוע בה אפשר ללמוד תורה ללא הפרעה. אם כך, הפסוקים נדרשים כך: מתי הזמן המתאים להקהיל את בני ישראל ללימוד תורה? אמנם ששת ימים תעשה מלאכה, כך שבמשך השבוע מאתגר להקהיל את העם, אך ביום השביעי אין לעשות מלאכה, וניתן להגיע ללימוד תורה. הרוקח קושר את המדרש הזה למדרש איכה רבה, ועולה ממנו שטור שמעון חרב על כך שלא ניצלו את הזמן בשבת ללימוד תורה. משמע מן הדברים שאין איסור בעצם המשחק בכדור, אלא בכך שאנשים לא השכילו לנצל את המתנה של השבת כראוי. המטה משה (מתלמידי המהרש"ל) מסיק מכך שמותר לשחק בכדור בשבת, בתנאי שאין בכך פגיעה בזמן לימוד התורה של הציבור. רבו, המהרש"ל, חולק עליו, ואומר שמשחק בכדור סותר את 'ממצוא חפצך' עליו אנו מצווים בשבת. הוא מסיק שאין לאסור על ילדים לשחק בכדור, אך ודאי שאסור למבוגרים לשחק בהם.

הרמב"ם נשאל על תופעה של משחקי שתייה שהתקיימו בזמנו. אנשים היו מטילים קוביות, או משחקים בגרעינים שונים, ובהתאם לכללי המשחק המפסיד נאלץ לשתות משקה אלכוהולי. הרמב"ם משיב שטלטול הקוביות הוא 'בלתי ראוי', ובאופן כללי יש כאן מעין משחק בקוביה.

אכן משחקים אלו דומים להימורים. אך הרמב"ם אינו מבאר מדוע טלטול הקוביות הוא 'בלתי ראוי'. שבלי הלקט מחבר את חורבן טור שמעון להלכות מוקצה. הוא אומר שאם משחקים בכלים שניתן לעשות בהם שימושים אחרים, הם אינם מוקצים. אך אם כל מטרתם למשחק, הם מוקצים. מדבריו עולה שמשחקים שמשמשים למשחק בלבד הם מוקצים. השולחן ערוך (חלק אורח חיים סימן שח סעיף מה) אוסר את המשחק בכדור בשבת ויום טוב. מתוך פסיקת הדברים בסימן שח, העוסק בהלכות מוקצה, עולה שהשולחן ערוך פוסק שמשחקים הם מוקצים. הפרי מגדים אומר שלכאורה גם השולחן ערוך מסכים שאם שיחקו במשחק לפני השבת, הוא כבר נעשה שימושי ומותר לטלטל אותו, ונשאר בצ"ע.

הרב יצחק דרזי, בספרו 'שבות יצחק', מבאר שגם השולחן ערוך מדבר על מציאות בה ילדים לוקחים חפצים מהטבע ומשחקים איתם. הילדים אינם מתייחסים אל החפצים הללו ברצינות. גם אחרי המשחק בהם, הם לא נחשבים ל'כלים', למשחק ייעודי שיחסר לילד אם יאבד למחרת.

הנפקא מינה היא שלכאורה דברי הפרי מגדים קשים (כפי שהוא עצמו רומז בכך שהוא מסיים בצ"ע). לכאורה השולחן ערוך מדבר על כדור שהילדים שיחקו בו לפני השבת! אך בימינו שחברות מסחריות ואנשים משקיעים הון רב ביצירת משחקים וצעצועים, לשיטה זו הצעצועים הללו לא יהיו מוקצים. כך מכריע גם ב'יצחק ירנן' של הרב יצחק ברדע (מגדולי פוסקי עדות המזרח בדורנו, בנגלה ובנסתר, ראש מוסדות 'יצחק ירנן', אשקלון).

ברם הרב משה לוי (לימד בשיבת כסא רחמים בבני ברק, חיבר מספר ספרים מקיפים על נושאי שבת, ריבית, ברכות ועוד. היה צפוי להיות הרב עובדיה הבא, אך נפטר בגיל 39) בספרו 'תפילה למשה' חולק על כך, ופוסק שאסור לטלטל את הצעצועים, גם אם הוכנו לכך מקצועית לפני שבת. וכך פסק בילקוט יוסף (ורק העיר שמותר לגדולים לסייע לטאטא את המשחקים והצעצועים כלאחר יד).

נראה שיש כאן מחלוקת בהגדרת 'כלי' בהלכות מוקצה. צעצועים ומשחקים הם שימושיים במובן של עיסוק מהנה בזמן מסוים. אך אין להם שימושיות נוספת. כלומר, המשחק בפני עצמו אינו משמש לשום דבר אחר למעט המשחק. למשחק אין השפעה על העולם והחיים, ולכן הוא אינו נחשב 'כלי'.

השבות יצחק והיצחק ירנן חולקים על כך. אמנם אין למשחק השפעה נוספת על העולם. אך למשחקים יש משמעות וחיובות רבה. הם יכולים ללמד אותנו דברים רבים על התנהלות טובה, וכן לחזק קשרים בין אנשים ובמשפחה. ודאי שאסור שהמשחק יפגע בלימוד התורה, וכל שכן לימוד התורה של הציבור. אך ישנה חשיבות גדולה למשחק בתוך המשפחה ויתכן שאף בתוך קהילה. אסור להפוך את המשחק לעיקר, אך יש למשחק מקום, כאמצעי לבניית משפחה וחברה.

הרמ"א אומר שיש מתירים ונהגו להקל.

כאשר הש"י פוסק את ההיתר לשחק במשחקים בשבת, הוא פותח את הפרק בדברים הבאים:

כל הדינים המובאים בפרק זה אמורים לגבי ילדים שלמטה מגיל בר או בת מצווה בלבד. ואילו אחרי עוברם גיל זה, ודאי רצוי שימנעו עצמם ממשחק בשבת וביו"ט. כי השבת, חמדת הימים, לעונג ניתנה, עונג רוחני, מעין עולם הבא, וכל המכבדו מעשות בו דרכיו – נותנים לו נחלה בלי מצרים

כמובן שיש לעודד ששבת יהיה זמן להתכנסות משפחתית וקהילתית סביב תורה ותפילה. אך חלק מכבוד השבת היא מציאת הדרכים לקרב את לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, ופעמים רבות אמצעי טוב לכך הוא משחק.

שׁוֹרֵת בְּמִרְאֵה הַבְּזֵק

Israel

ישראל

טבת, תשפ"ג

שימוש בשמן זית הקדוש בקדושת שביעית

שאלה

כיצד ניתן להשתמש בשמן זית הקדוש בקדושת שביעית?

תשובה

ברוך אלוקינו שבראנו לכבודו, ונתן לנו ארץ קדושה, לאכול מפריה ולשבוע מטובה. הקב"ה רוצה שנהנה מפירותיו (זו הייתה המצווה הראשונה בגן עדן), נברך נשבח ונהלל אותו עליהם. בשביעית יש עניין נוסף התורה מצווה "וְהִיְתָה שְׁבִיַת הָאָרֶץ לְכֶם לְאֹכְלָהּ" (ויקרא כה, ו). חז"ל דנו במשמעות הציווי והרמב"ן על פי המגילת אסתר ועוד ראשונים ואחרונים חשובים למדו מכאן שיש מצווה מהתורה לאכול פירות וירקות הקדושים בקדושת שביעית. אומנם יש חלקים בציבור הרחב החוששים לצרוך יבול הקדוש בקדושת שביעית שמא לא יזהרו בכך מספיק. אך לעני"ד קל ללמוד הלכות אלה ולהיזהר בהם, הרווח גדול מאוד והסיכון קטן. קל וחומר בשמן זה המוגש לציבור על ידי פרויקט שנת השבע שאם לא היה מופק כל היבול הקדוש בקדושת שביעית היה יורד לטמיון. ההפסד ודאי החשש לתקלה קטן מאוד. לכן אנא פעלו לפי ההנחיות ההלכתיות להלן:

הנחיות לשימוש בשמן זית של שביעית:

הארץ התברכה ב"דגן תירוש ויצהר": הדגן מיוחד בכך שעיקר השובע ממנו; התירוש (היין) משמח; והיצהר, שמן הזית, תועלתו מרובה מאוד. כשמן לאכילה הוא השמן הבריא ביותר; כחומר סיכה הוא מהאיכותיים ביותר שבטבע; וכחומר בעירה הוא נותן את האור והבעירה הנקיים והיפים ביותר. לכן שמן הזית, בשונה מכל שאר הצמחים הגדלים בשביעית, מיוחד בכך שמותר להשתמש בו לכל השימושים הללו: לאכילה, לסיכה¹, ולהדלקת הנר². עתה נפרט:

אכילה:

- מותר לאכול את שמן הזית כדרכו. מכיוון שרגילים להשתמש בו לאכילה ברוטב לסלט או לבישול, מותר להשתמש בו בבישול בכל אופן שימשם לאחר מכן לאכילה³.
- עירב שמן זית בסלט, או בתבשיל, יש להשתדל לסיים את הסלט או התבשיל כל עוד הוא ראוי להגשה ולאכילה.
- מעט שאכל את התבשיל או הסלט, הרוטב שנותר על הצלחת מאבד את קדושתו, ואין צורך להקפיד עליו בשום צורה, אלא מפנה ומדיח את הכלים כרגיל⁴.
- נכון להשתדל לקחת מתבשיל או סלט שיש בו שמן זית של שביעית כמות שראויה לאכילתו, ולא מעבר לכך, בכדי לא לגרום במכוון ששמן הזית של שביעית יימאס מאכילה⁵. לקח מנה סבירה והותיר, מהרגע שרגילים לפנות את הצלחת, מה שנותר בצלחת נחשב מאוס, וניתן להשליך לאשפה⁶.
- במידה ונשאר מהתבשיל או הסלט, ועבר עליהם הזמן שאנשים בדרך כלל היו זורקים אותם לאשפה, למרות ההשתדלות, פקעה קדושת השביעית מהשמן ומותר להשליכם לאשפה כרגיל⁷.

סיכה:

- מותר לסוך את חלקי הגוף השונים בשמן זית של שביעית (בין אם כוונתו למרוח על פצע, יובש, או לשמור על לחות וכדו')⁸.
- מותר לסוך את השמן בפני עצמו בלבד. אסור לערבב אותו בחומרים אחרים לפני הסיכה⁹. אך אם סך שמן, מותר לסוך חומרים אחרים, למרות שהם מתערבבים על הגוף.
- אסור לשים שמן זית על צמר גפן וכדו' כדי למרוח על הגוף¹⁰, אלא יש לקחת ישירות על האצבעות וכדו' ומשם יסוך את הגוף.
- כמו כן, אסור למרוח את השמן על בגד וללבוש אותו לאחר מכן. אבל אם סך את השמן כדרכו, אין בעיה בכך שחלק מהשמן ייבלע בבגדים¹¹.
- מותר להתקלח אחרי שסך בשמן של שביעית, ואינו חושש ששוטף את השמן¹².
- מותר לסוך רק את גוף האדם בשמן של שביעית. אסור להשתמש בשמן של שביעית לסוך חיות, כלים או חפצים¹³.

הדלקת הנר:

- בימינו פחות מקובל להדליק נרות בשביל התאורה. אף על פי כן, מותר להדליק נרות שבת משמן זית של שביעית.
- עדיף להימנע מהדלקת נרות חנוכה משמן של שביעית¹⁴.

¹ משנה שביעית פרק ח משנה ב, וכן פסק הרמב"ם שמיטה פרק ה הלכה ו.

² משנה שם, תוספתא שביעית פרק ה משנה ד, וכן פסק הרמב"ם שמיטה פרק ה הלכה ח.

³ כלשון הרמב"ם שמיטה פרק ה הלכה ב "לאכול דבר שדרכו לאכול, ולשתות דבר שדרכו לשתות". רוב הלכות האכילה המובאים כאן מופיעים במורנו יחידה 10.

⁴ מנחת שלמה חלק א סימן נא, וכן פסק מורנו הרב שאול ישראלי בספרו 'התורה והארץ' חלק ג עמוד 179.

⁵ הפוסקים חלקו אם מותר לגרום להפסד לפירות השביעית. עיינו ב**מורנו יחידה 10** עמודים 9-11. המקדש דוד סימן מב והרב קנייבסקי בדרך אמונה שמיטה פרק ה הלכה ה אומרים שאין חולק שאסור לייצר מצב שיגרום להפסד במכוון. לכן אסור לשים את פירות השביעית במקום שידוע שייגרם להם הפסד. זה שונה מלקיחת מאכל כדרכו, כוונה לאכול אותו, ובסופו של דבר שבע בלי שסיים את כל האוכל שלקח.

⁶ ראו הערה 4.

⁷ כך פסק הרב הגרש"י אלישיב במשפטי ארץ (תשע"ב) פרק כא הערה 25, וכך עולה מדברי הגרש"י ומורנו הרב שאול ישראלי שהובאו בהערה 4.

⁸ אמנם אנו פוסקים שאסור להשתמש בפירות שביעית לצורך רפואי, כפי שפוסק הרמב"ם שמיטה פרק ה הלכה יא, וראו על כך בהרחבה ב**מורנו יחידה 9** עמודים 1-4, פסק החזון איש שביעית סימן יד אות י שמותר לסוך את מה שדרכו לסוך, גם אם פסיק רישא שזה גם מסייע לרפואה.

⁹ ירושלמי שביעית פרק ח הלכה ב "אין מפטמין את השמן", וכן פסק הרמב"ם שמיטה פרק ה הלכה ו. בהלכות תרומות פרק יא הלכה ג מסביר הרמב"ם שאמנם מותר להשתמש בשמן תרומה ושביעית לסיכה, אך אם הוא מוסיף תכשירים אחרים הרי שהרס את הפוטנציאל של השימוש בשמן לכל צורך אחר עוד לפני הסיכה, וזה אסור. לכן הוספנו שאחרי שכבר סך את השמן כבר אין בעיה לסוך חומרים אחרים, מכיוון ששמן זה כבר עבר שימוש של סיכה, ובלאו הכי כבר אינו עומד לשימוש אחר.

¹⁰ בתוספתא (פרק ו משנה ג) "ובלבד שלא ייטול במוך ויתן על גבי מכתו". מלשון התוספתא הסיקו הפוסקים (ראה דרך אמונה פרק ה הלכה ו ס"ק לד) שתי סיבות שונות לאסור: א. נטילה על גבי מוך היא דרך רפואה. ב. כאשר שם את השמן על המוך, חלקו נבלע מיד ולעולם לא יצא מהמוך.

¹¹ רמב"ם שמיטה פרק ה הלכה ז מלשון הירושלמי.

¹² רמב"ם שמיטה פרק ה הלכה ו, ובהלכה ו אומר שמותר גם לייבש את השמן מהגוף בעזרת עור או מגבת, ובדרך אמונה שם (ס"ק מח) מבאר שאחרי שסך את השמן הוא כבר בטל לגוף ואין איסור להפסיד אותו.

¹³ תוספתא שביעית פרק ו משנה י "שמן של שביעית אין חוסמין בו תנור וכיריים ואין סכין בו מנעל וסנדל". הרמב"ם פוסק את הדברים בשמיטה פרק ה הלכה ז. הרב קנייבסקי (דרך אמונה שם ס"ק מה) מבאר שזו הסיבה שאסור למרוח את השמן על הנעל לפני שלובשים אותו, מפני שמתכוון לשפר את הנעל, וסיכת האדם היא רק דרך אגב. אך ההיפך מותר: לסוך את הרגל בשמן רב כך שחלק מהשמן יגיע לסנדל.

¹⁴ אמנם הגרש"י במנחת שלמה חלק א סימן מב מצא הצדקות להקל בכך, אך באופן בסיסי נרות חנוכה לא ניתנו להנאתנו, ולכן רוב הפוסקים אוסרים. כמובן שאם אין שמן זית אחר שנמצא כדאי הוא הגרש"י לסמוך עליו לקיום המצווה, ראו הרחבה על הדברים ב**מורנו יחידה 9** עמודים 16-17.

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל, של:

אורי לאה בת חיה תמימה נטע בת מלכה רבקה בת שרה בלה ירחמיאל בן זלאטה רבקה חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה	ניר רפאל בן רחל ברכה מאירה בת אסתר הילה צפנת בת שרה טובה הילל בן תמר שפרה אריה יצחק בן גאולה מרים	טל שאול בן יפה ר' יצחק בן בריינדל גיטה חוה ראנלה בת פיילא משה בן רחל עובדיה בן אסתר מלכה יוסף בן אורית
---	---	---

לע"נ שלמה דוד בן זלמן ושרה אבנית ז"ל נלבי"ע סיון תשע"ט	לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג	לע"נ גב' לוריינ הופמן ז"ל	לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ה	לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח
--	---	---	---	--

לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת היי"ד

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן, יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה" הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח וברור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פיסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד. זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

לרכישה